ՆՈՒՄԵՐՈ՝ 1746

1883 9 ՅՈՒՆԻՍ ՊԵՆԹՇԵՆԹԻ

ԱԼԹԸՆՃԸ ՄԻՆԻ

ԹԷՐՃԷՄԱՆԸ ԷՖԷՐԻԱ

ՄԷՎԱՏՏԻ ԲՈԼԻՍԻԳԻՅԻ ԻԼՄԻՑԻ ՎԷ ՄԻԼԻՅԻ

ՎԷ ՍԱԻՐԷՅԻ ՀԱՄԻ ԵՎԷՎՄԻ ԿԱԶԷԹԱ ՏԸՐ

ԱՊՕՆԻ ԳԻՆԱԹԼԱՐԸ

Մէջիտիէ 20 ղրուշան

ՍՊԱՄՊՈԼ ԻՉԻՒՆ

Պիր սէնէլիք . . . . . 80 ղրշ.
Ալթը այլըգ . . . . . 9 »
Ուչ այլըգ . . . . . 50 »

ՎԻԼԱՅԱԹ ԻՉԻՒՆ

Բոսթա իլէ իրսալ օլունաճագլար իչիւն

Պիր սէնէլիք . . . . . 220 ղրշ.
Ալթը այլըգ . . . . . 10 »

30 ԲԱՐԱ.

ԻԼԱՆԱԹ ԳԻՆԱԹԼԱՐԸ

Պէհէր սաթրը իչիւն

1 վէ 2 վէ Շիւնէի սահիֆէյէ . . 8 ղրշ.
Գիւնէիւ սահիֆէյէ . . . . 2 »
ԻՄԹԱՂ. Պանգա, Շիրքէթ վէ ու�մուրը սարրահիկէյէ այիա իլանաթ.
2 վէ Շիւնէիւ սահիֆէյէրէ . . 6 ղրշ.
Գիւնէիւ սահիֆէյէ . . . . 1 »

Զիյատէ վիւսատէթ իչիւն իլանաթա այրը բազարլըգ օրուր։

Մէկթուպար նամիայա տայիր պէնալէր մէհճանէն գապուլ օլունաճագ վէ տէրճ օլունմայան կէրեպ իստէ օլունմայաճագ տըր։

30 ԲԱՐԱ.

Խառբէխանէսի, հէյէթը թահրիրիյէսի վէ մաթպասը, Սթամպօլտա Պապը Ալի ճատտէսինէ նումէրո 20 Միւտիրի կազէթա Տիգրան Ճիվէլէկեան միւրաճաաթ օլունաճաղը կիպի, խանէյէ տիր։ — Կազէթանըն ումուրը իտարէ վէ թահրիրիյէսինէ այիտ քեազիֆէյի մէվատտ հագգընտա քեազիֆէյի մէքեաթիպլին տախի անըն նամընա էկէոնէրիմէսի իգիթիրա իսէր։

ՄԷՎԼՈՒՏԸ ՀԻՒՄԱՅՈՒՆ

Պու կիւն, վաթանը Օսմանլին մէսէրրէթպախչ Եէվմը սէնէվիսի օլուպ, նամը Օսմանի իլէ միւէյրլէֆ վէ միւֆթէխիր պուլունան ումմէթվլատը վաթան, քէնտի թէպաաբէրվէրԲատիշահըրԱբդուլ Սուլթան Ապտիւլ Համիտ Խան հազրէթլերինին, էսլաֆը կիպի բիւրչէրէֆ էօմիւրզէնճիրի հայգայարընա պիր սէնէի ճէտտտ տտհա իրավէ օլունմասը միւնասէպէթի իլէ, պու գիգբյմէթ էօմրիւ քէնտի վաթանը ազիզլէրինէ տիւնեալէր տուրտուգճա պախչ իլէմէսինի, ճէնապը Հագգտան թէմէնին իլէմէճէքլէր տիր։

Սուլթան Ապտիւլ Համիտ Խան հազրէթլերի, էսլաֆը ճէլիլէսի թախթընա ճիւլուս իլէմիշ պուլունտրգարը մէսէրրէթպախչ կիւնտէն պէրու, վաթանը իլէ թէպաայի սատրգասընըն բահաթը վէ սաատէթի հալէրի ուզրընա, բէք ազ հիւքմտարլար թարաֆընտան միշգահէտ օլուրնան էն պէօյիւք ֆէտտաքեարլըգլարը իհսան պույուրմուշլար, վէ կիճէ կիւնտիւզ, քէնտի գիգբյմէթ էօմրլէրինին բահաթընը, միւմքին օլապիլէն էն պէօյիւք վէ էն քիչիւք մէնաֆիի միւքէ վէ սէրամէթը վաթանա ֆէտտա իլէմիշլէր, վէ վաթանըմզը ուֆուգը իւզէրինէ պիրիքմիշ վէ քէնտի սալմանաթլարը կիւնիւնէ թէսատիւֆ իլէմիշ օլան էն միւսպէթլու վէ թէհլիքէլի պէտիլէրը պուլութլարընը քեամիլէն մահվ իլէմէք սէյիր իսէ պիրէ, հիչ սէյիր իսէ, մէզգիւր գարարթը պուլութլարընը, միւմքին օլապիլտիի գատտար եէր եէր երբթարագ, հայթպախչ կիւնէշ գիյալարընին բէյտերբէյ օրմայա չէզրպ վաթանըմզը իւզէրինէ թէքբարէն բուհ վէ հայաթ բէրթէվէրի սաչմայարընը, թէէմին իլէմիչլէր տիր։

Մէվճուտ պուլունան հայլէր թահրընտա, չիմտիյէ տէկին պունտան տտհա գիյատէ իյէրու կիտիլմէսի, գուտրէթը ինսան հուտուտընընը խարիճինտէ, վէ պիր հիմմէթը իլահիյէյէ միւթէվագքի պուլունմագտա իսի։ Ֆագաթ բէյտերբէյ թէքմիլ սաատէթը հալ գարուլարընընը աչրմասը թարիգինէ արթըգ գատտմ պասըրմըշ օլորընտան, ճէնապը Հագդրն ինայէթ վէ եարտրմ։ Վէ թէպաաբէրվէր Բատիշահընըզն հիմմէթ վէ իհսանը իլէ ազ վագրթտան • թէքմիլ սաատէթը հալէ նանել օլաճաղընմզը տախի պէտինի տիր։

Վէ • իւմիտի գավի իլէ միւֆթէխիր պուլունմագտայը, քի, պիր սէնէ միւրուրինտէ թէքրարէն վէլատէթը Հիւմայուն եէվմը մէսուտընը թէպրիք իլէմէք չէրէֆիյէ միւչերրէֆ պուլունտրընընմզտա, տահա ալա վէ տահա գիյատէ մէսերրէթպախչ հալէր իլէ քէնտիմիզի միւֆթէխիր ատտ իլէմէյէ նանել օլաճաղընմզ։

Սուլթան Համիտ Խան հազրէթլերինին ճիւլուսը Հիւմայունպարը, թրպգը քէնտի բէտերլերի ճէնէնէմէքեան Սուլթան Ապտիւլ Մէճիտ Խան հազրէթլերին ճիւլուսլարը կիպի բէք պէտապախթ վագրթլարա թէճատիւֆ էյլէմիշտի։

Հէրսէք վէ Պոսնա իսեանը, Գարատաղ, Սըրպ, Ռումանիա վէ նէֆայէթինտէ մէֆրէթ Ռուսիա մուհարէպէլերի, ուֆուգը Օսմանլի գարարթմագտա, իսթիգրամ մէնպալերինին գուրումասը իլէ, միւքին վէ խազինէի տէվլէթին ահվալը մալիյէսի, տերճէմի նիհայէտտ թէէսսիւֆ օլունմագտա պիր մերթէպէտտ պուլունմագտա, տիւմէնլեր թէհտիտ իթմէքտէ Ադրապիթանտա, Եունան հուտուտընտա վէ մահալը սայրիտտ պէօյիւք գարրյգրգլար հուսուլէ կէլմէքտէ, էլհասըլ, պիր միւքին պաշընա կէլմէսի գապիլ օլապիլէն նէ գատտար ֆէլաքէթ վար իսէ, հէբսի պիրտէն իւզէրիմիզ գէյամ իթմէք իչիւն էթթիֆագ իթմիշ պիր հալտէ պուլունմագտա իսիլէր։

Բէք ազ տէվլէթլեր վէ միւքլեր թարիխինտէ, պունա թէչպիհ օլունմագ պիր միսալ պուլունապիլիր։

Իչթէ, Բատիշահը լահրգըմըզ Սուլթան Ապտիւլ Համիտ Խան հազրէթլերի, բէք ազ ինսան էվլատլարընընն կէօրիւս վերիպ տաեանապիյէճէքլերի պէօյէ պիր պէտապախթ վագթտա թախթը Օսմանիյէ գուուտ իյէմիշլէր, վէ տիւնեալար պաթրըմայա միւգթէտիր պուլունան պէօյէ պիր տէհլիթլի ֆուրթունա տակալարը արասընտան, վաթանը Օսմանը արասընտան, վաթանը Օսմանի թէքնէսինի սէրսէմթէ չրգարմագ իչիւն անըն տիւմէնինի քէնտի մահիր էրլերինէ արմըշլար տրը։

Բուսիա մուհարէպէսինտէ մաղլուպ օլտուգ • ֆագաթ չէրէֆլէ մաղլուպ օլտուգ • Բուսիա սիւնկիլլերի օրտուլարընընը ֆէթհ իթմիյէր • ֆագաթ չէրէֆիմիզ ֆիւթուհաթը հուզուրընընտա տա քէնտիլերի մաղլուպ օլտուլար։

Իլք գարարթը պուլութլարը, ըէհպէր օլտուգլարը ֆուրթունընընն բաթլաղ վերմէսինտէն սոնրա պիր ազ տաղըլըպ, մահիթապ ըէնը օրթալըը թէնվիր գլյոզընտա, պու ֆուրթունընընն իտարապիյէթ էսերլերի միւչահէտ օլունտու, վէ հէման ումումի էվլատը գարարի մէյտանա էլթէ տերեասընա զարզ օլտու իսէ տէ, վաթանընն սէրամէթի ուզրընա հիչ պիր ֆէտտաքեարլըգտան գայրնմամայա ահտ իթմիշ պուլունան հաքիմի միւքասրա մէյտանա էլմիշ օլան միւքասրա մէյտանա գայրնմամայա ահտ իթմիշ պուլունան հաքիմի միւքասրա մէյտանա էլմիշ օլան մէյտանա։ Վէ ճէնապը Հագգ թարաֆընտան քէնտիլերինէ էմանէթ վէրիրմիշ օլան միւքի, կէրէք մէզգիւր ֆուրթունընընն էսերի օլան խարապկէթտէն, վէ կէրէք մէզգիւր խարապկէթին նէթիճէլերի օլան պիր թագրմ մուգուաթը ախիրէտէն խէլաս իլէմէք իչիւն, կիւնտիւզ բահաթլարընը վէ կիճէ ույգուլարընը ֆէտտա իթմիշլեր։

Վէ մէյտան օլմայանլարընը մուհրինի պուլունան ճէնապը Հագգ տախի քէնտի մուավէնէթինի էսիրկէմէմիյինտէն, իչթէ ադ պիր միւտտէթ զարֆընտա միւքիմիպ իւզէրինտէ սահիհ պիր հայաթ էսերլերի՝ կէօրիւնմէեէ պաչլարը, ատէթա արթըգ պիր էօիւ հալինտէ կէօրմէյէ մէյլ պուլունանլար տախի թէճաճիպլէ կէօզլերինի աչարլար։

Միւքիմիզին իթիպարը մալին քեամիլէն էօմիւշ տիր տէյէրէք, անը թագուտա գօրուպ մէզարա էնտիրէնլէր, անըն թէքբարէն հայաթ պուլմասը էսարը իւզէրինէ թէճաճիւպ իսէ յօրարը։

Պիզ էկէր պօրճլարըմզը կիւնիւնտէ վէ թէմամը իլէ թէէտիեէ իսէմէտիք իսէ, մահգա պունան պիր ֆէլաքէթ նէթիճէսի օլտուգու աչիքեար օլուպ, նամուսլու սուրէթտէ հալիմիզի վէ տէֆթէրլերիմիզի ալաճագ սահիպլերիմիզին կէօզլերի եէնիւնէ վաղ էյլէտիք, վէ անլերին ըյինէ կէօրէ նէ վէրէպիլէճէրիմիզի թային իտուպ, նամուսլու սուրէթտէ իճրասընտա տախի պուլունտուգ։

Իչթէ պու սուրէթլէ, իթիպարը մալիմիզին էօմիւշ օլմասը-ընը, Պուլկարիսթան իլէ պիրլէշմէսի իհթիմալի էճնինէ պէր գէլմէսի չէհրիմիզին էանաֆլըընը սետտ չէքմիշ օլտուգ։

Միւսլամլէնէի մալիյէմիզի, բարլագ տէյիլ իսէ պիլէ, սաղլամ պիր էսաս իւզէրինէ վազ էյլէյիպ, աղրը ֆագաթ էվին պիր թէգատտիմ տայիրէսինէ իսիալ գէլըրդ։

Վէ էն պաշլըճասը օլարագ, շու տար հալիմիզտէ պիլէ, էվլրօբասան իսթիգրաղ իտիպ քէնտիմիզի իլէրուտէ տահա զիյատէ տարա օսգմագը-ընը, միւլքիմիզի իտարէ իտէպիլմէք էարարընը մէյտանա չրգարտրգ։

Օլ զատան ալիմ՝ ֆէլաքէթլերտէն սոնրա, տահա պունլար կիպի պիր թագրմ էսասը մուհասէնամտան հասուլէ կէլմէսի, վէ օրտումուզուն վէ տանանամըզին իսլահ օլմասը, վէ տերտէսի պուլունան մուհիմմ իսլամլթի բլանրը։ Սուլթան Ապտիւլ Համիտ Խան հազրէթլերինին ասարը ճէլիլէի մախասուսէլերի օլուպ, թէպաաբէրվէր պիր Հիւքմտարը, սատրգ պիր թէպաասը, վէ հէնուզ էլ վուրումմամըշ կիզի վէ թապիի սերվէթլերի պուլունան պիր միլքին էօլմէսի տէյիլ, իրա պայրըրպ տա ուզուն միւտտէթ պայկին հալտէ գալմասը պէյլէ գապալ օլանայագճաղընը իսպաթա քեափի տիրլեր։

Ալա շիւրհմիզ եօգ տրը քի, էօնիմիզտէ պուլունան ան իքի գրլթա պէօյիւք այլար, տահա միւհիմմ իսլամհաքլար իչիւն բէք միւնպլիմ վազթլար օլուպ, պիր սէնէ սոնրա թէքրարէն այնի Մէվլուտը Հիւմայուն Եէվմը սէնէվիսի գէնէրէթինէ նայիլ օրտուզրզտա, չու ատթանանը ճէլիլէյի թէկեին գըլճագ զիյդէյմէթ իսրահամ վէ թէրագգէյաթ չիչէքլերի իլէ, անը կէօզ գամայորրագճագ տէրեճէտտ միւսլիյեէն պիր հալտլ նագշ իթմէք իֆթիխարընտա պուլունճագրզ։

ԳԱԼՊԱԶԱՆԼԸՂ ՄԱՏՏԷՍԻ

Տիւնքի Ֆ-ը՝ «իսլահմ» սէրլէվհասը թահթընտա եազարդը պիր պէնտը մախսուստա, Պէյօղլու սախթէ գալպազանլար մատտէսինէն տախի պահա իտէրէք, խաֆիյէլերին իֆթիրա վէ զամմ մաղլամասըյլա հապա իտիլէն վէ ամէլէ թագըմընտան օրտն էքսէր պիսուչ ատամլարը՝ միւտտէթը մահպուսիյէթլերի խիթամ պուլուպ թախիյէ օլունարգլարընտա, անլերին տախի խաֆիյէլերէ եարանմագ իչիւն իճրաի հապասէթ վէ սիրգաթա թէչպիհ Պէյօղլունտա պու կիպի արազիլին չօղալմըշ օլարընը պէտան իհթիրազընը պէտան իհթիրազընը պէտան իհթիրազ

ՀԱՅԱՍԵՂԱՅ ԼԱՆԻ (ԱՌԱՍՊԵԼ-ՎԻ)

ՎԵՊ

ԺԱՄԱՆԱԿ

(Հ-ԳԵՏ ԴԱՍԱՎԱՐ ԱԿԱԼԱՆ)

—Ինչպես ասացիր, ինչպես ասացիր, Ալ-Ֆեդ։ Ինչպես ասացիր, ինչպես ասացիր։ Ինչպես ասացիր։ Ինչպես ասացիր։

միշ օլան մէմուրիյնը զապթիյէնին էնզարը խայրխանէսի էմնուն-տէ կէզէր տուրուր։ Պիզ պիրէ պէոյլէ կէօզէ չարբան վէ պիր ֆամիլեանը սէֆալէթ ու պէտ-պախթլըղը մուճիպ օլան պիր թագըմ սուի խթիմալաթը ակի-ըն կէօրիպ իշլիթմիշիզ տիր։

Ֆէնա մէմուրիյնը զապթիյէնին պու տէրէճէ իդթիտար վէ խ-թիպտատնա խիթամ վերմէք ի-չիւն էսասը պիր չարէ պուլու-նուպ, պու տա՝ պաշղա ներլէր-տէ օլտուղը կիպի։ Սթամպօլատ տախի հուրրիյէթը շախսիյէ-յէ հիւրմէթ ու ռիայէթ օլունմասը-նա վէ օ հուրրիյէթին թէէմին ի-տիլմէսինէ տիգդամ իթմէքտէն իպարէթ տիր։

Գանունըն թային իթտիկի էս-պապ վէ Ֆ-սոոռ Եվրուպ -ռէրին խարիճինտէ քիմէ մուհարէմէ, թէվգիֆ, հապս վէ եա թագիդ օլունմամաղ։ Եանի իտարէի էօր-ֆիյէ Նիզամաթը միսթէնա օ-լարագ, պիր քիմէ գապահաթը իշլէտիկի եէրտէ թութուլմասըդ-ճա, եալընըզ Ե-դ-ոռ Ֆ-հիդէլ դէր ֆէլա-Դ իլէ թէվգիֆ վէ եա հապս օլունմաղը, վէ պու ճէլպնամէ տէ եա թէվգիֆ էսնասընտա վէ եա-խոտ թէվգիֆտէն սօնդրաքի 24 սաաթ զարֆընտա իշար իտիլմէլի տիր։

Իշթէ չէհրիմիզին բօլիսի, եա-խոտ անըն պիր գըսմը՝ պաշըճա պուէսաս իւզերինտէ կիւնահ իշլէ-մէքտէ տիր։ Բօլիսին պիր գըսմը տէտիյիմիզին սէպէպի չու տըր քի, ֆէնալըգ իտտաա օլունտըղը գատար ճէսիմ տէյիլ տիր, վէ մէմուլ իտերիզ քի, պիր թէտպի-ըը ուտումիյէ միրաճաաթ իթ-մէյ մէճպուրիյէթ հասըլ օլ-մագսըզը, մէկքիւր ֆէնալըգ թահտիտ վէ տէֆ ու ըէֆ օլու-նապիլէճէք տիր։

Պունտան մաատա Սթանպօլ ճինայէթ մահքէմէսինտէ իճրա օլունան մուհաքէմէ՝ մէյտանա չըգարրլան սուի խթիմալաթըն սուրէթ վէ տերէճէսի հաղդրն-տա մալիմաթը միգթադիյէ վերմէզտէն էվվել, ճալիպը իթի-նա օլան պու մատտէյի թէտգիգ իթմէք վէ պէրթաֆսիլ անէն պահս իթմէք միշքիլ տիր։

Էմնիյէթպախշ պիր չէյ վար ի-սէ, օ տա չու տըր քի, զաթը Շահանէ՝ էհալիի բարթախթըն ասայիշ ու իսթիրահաթընա բէք գիյատէ արզուքէշ պուլունտրգ-լարընտան, պու մէոէլէյ բէք զիյատէ էհէմմիյէթ վերմիշ, վէ զաթը հաղրէթը Շէհրիյարիլէրի-նին էմր ու իրատէսի ահքեա-մընճա, Ցէրսաատէթ բօլիս հէ-յէթինին՝ անգարիպ Էվրօբատա-քի պէօյիւք չէհիրլէրտէ օլան բօլիսլէրէ միշապահ պիր ուսուլ ու նիզամ թահթընա ալընճաղը մէմուլ պուլունմուշ տըր։ Սուլ-թան Ապտիլ-Համիտը Ղանի է-ֆէնտիմիզ հաղրէթլէրինին իշպու թէչէպպիսի օ գատար միհիմ տիր քի, էվամիր վէ իրատաթը Շահանէլէրինին իճրասը ագի-պինտէ, ուհուտը աթիգա (գա-բէթիլապիոն) ահքեամընճա թէպաատի էճնէպիյէյ մախսուս օլան ուսուլտէ տախի պիր կիւն պիզզարուր թաատիլաթ իճրա օ-լունաճագ տըր։ Էկէր Օսմանը բօլիսի՝ զաթը հաղրէթը Շէհրի-յարիլէրինին տիլիսանը ալիլէրինէ մուվաֆֆրգ էսաս իւզէրինտէ թէնս-ոիգ օլունուր իսէ, ֆ-ռէնրի-լ-ֆռ-լարտա-քի բօլիսէ միլթէալիգ ահ-քեամին վիճուտը՝ արթրգ միլ-նասէպէթիգ օլաճաղընտան մա-ատա, ինթիզամ ու էմնիյէթը ումումիյէնին պագասընա տա հա-գիգի պիր էնկէլ օլաճագ տըր։ Օ հալտէ տէվլէթլէր՝ պու միւնա-սէպէթսիզլիք էնկէլի օրթատան գալտըրմաղա էլպէթթէ իմթինա իթմէյէճէքլէր տիր։

ՄԷՔԵԱԹԻՊ

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՆԱՀԱՆԻ

—

Թիֆլիս 23 մայիս 1883

Հանդուցեալ Գէորգ Դ. կա-թուղիկոսը գերեզմանին վրայ, Էջմիածնէն հաղորդուած տեղ-կութեանց նայելով, մայիսի 14ին օրը մի տապանաքար դրուեր է։ Այն կողմերն սպիտակ մարմարի-ոն բնաւ չգտնուելով, և դեղնո-ղակ մարմարն ալ Պարսկաստանէն մեծ ծախիւք կարելի լինելով բե-ռել տալ, գործն ուժան և հեշտ լինցնելու համար՝ ընդհանրապէս գործածուածներն են տեղւոյն հասարակ սև քարերն։ Կ'յուսայ-ուի սակայն թէ՝ ապագային մէջ երջանկայիշատակ Հայրապետի գերեզմանին վրայ սպիտակ մար-մարեայ մի շքեղ և փառաւոր տապանաքար զետեղելու հոգա-ծուներ անշուշտ կ'գտնուին։

* * *

Աղէկսանդր Գ. կայսեր թագ-դրութեանն և օծմանն առթիւ՝ Էջմիածնայ մէջ ալ ամսոյս 15ին կատարուելիք հանդէսներուն հա-մար՝ կաթողիկոսական տեղապահ Մակար Սրբազան թէև մի օր ա-ռաջ (14ին) Մոսկուայէն հեռա-գրեր և հարկ եղած հրահանգ-ներն ու պատուէրներն հաղոր-դեր է Սինոդին, իսկ Սինոդա-կանք արտաքին թելադրութիւն-ներէ դայթակղելով, փոխանակ Մակար Սրբազանի հեռագրին և հրահանգացը հետեւելու, ընդ-հակառակն հարցական հեռագիր կ'զրկեն Տփղիսի կուսակալու-թեան փոխանորդին, որոյ պա-տասխանը հազիւ մայիս 16ի կէս աւուր մօտ հասնելով Էջմիածին, կ'ակսին ճամպարանօք և ափ յա-փոյ մաղթանք և հանդէս և ե-ռեկոյին ալ լուսաւառութիւն կա-տարել, մինչդեռ Տփղիս, երե-ւան և ուրիշ ամէն տեղեր հան-դէսներն 15ի առաւօտէն սկսեր էին, իսկ Էջմիածին մի օր յետոյ 16ին կ'սկսի, և յաջորդ օրն ալ (17ին) մեծահանդէս գոհարան-ական մաղթանք կը կատարուի հան-դերձ պատարագով, զանգակա-հարութեամբ և հայկերոյթով։(1) 18ին ալ վաղարշապատի գաւա-ռապետը Աղա Խան-Աղեանց՝ հա-սարակաց պարտիզին մէջ ուրա-խութեան և խրախճանաց հան-դէսներ ու հայկերոյթ կ'սարքէ, որոյ համար կրսուի թէ՝ տերու-թեան իշխանաւորներէն, պաշ-տօնավարներէն, գիւղապետու-թիւններէն և մինչև իսկ վաղար-շապատի բնակիչներէն՝ ըստ ոմանց 1000 և ըստ ոմանց մինչև 3000 ռուբլիի հանգանակութիւն հա-ւաքուեր է։

* * *

Անչեալ շաբթուան միջոցներն Էջմիածին այցելող Գերմանացի գիտնական ուղևորը, զոր գրած էի նախորդ նամակաւս, Բրակայի համալսարանի աշխարհագրական ընկերութեան անդամն է եղեր, մասնագէտ բրօֆէսէօր Պ. Վունշ, ազգաւ Պոհեմիացի Զեխ, որն որ Գերմանացի հռչակաւոր աշխար-հագրագէտ Կիպէրդի և աշխարհգր-ընկերութեան կողմանէ պաշտօն ստացած է եղեր թէ՝ Ռուսահա-յաստանն և թէ՝ մանաւորապէս Օսմ. Հայաստանի մէջ հետազօ-տելու այլ և այլ գետերն, նոցա ընթացքն ու անուանքը, մուտը-նին գտնուած տեղերն ու շինու-թիւնքը, եւ։ Կ'թուի սակայն թէ ռազմագիտական դիրքեր ալ կը հետազօտի, և ասկէ առաջ մի անգամ ևս Օսմ. Հայաստանն ալ ճամբորդելով այցելած է եղեր։ Պ. Վունշ Էջմիածնէն անցած մի-ջոցին, տեղւոյն երկրագործական, տնտեսագիտական, եւ։ վիճակին վրայօք տեղեկութիւններ հաւա-քեր է, ինչպէս կ'հաւաքէ ուր ուրեք որ կայցելէ։ Էջմիածնայ Գէորգեան ճեմարանին նկատ-մամբ ալ մանրամասն տեղեկու-թիւններ ստանալով, Բրակայի դրագրի մը հարցրեր է զանոնք հրատարակութիւն։

* * *

Ցեղայոյս լրագիրք այժմ ալ սկը-սած են Պարսից Շահին վրայ հո-գեկան հիւանդութիւններ նըշ-մարել ապագայ խառնակութիւն-ներ երևակայել։ եւ։

Պէտք է դիտնալ թէ՝ այս տե-սակ հրատարակութիւնք՝ առանց բարձրէն ներշնչուելու՝ տեղի չեն ունենար։ Իսկ այսպիսի ներշրն-չումներ ալ՝ աւելորդ է ըսել թէ՝ ապագայ թագուն դիտումներով միշտ յղի կ'լինին։

* * *

Կաթուղիկոսական խնդրոյն և Պարժէնիոյ նկատմամբ Մեղ-հ-ռոռ-ռի լրագրին մօտերս սկսած է ուշադրութեան արժանի յուրջ յօդուածք և խորհրդածութիւնք հրատարակել, զորս ցարդ կ'շա-րունակէ։ Սոցա մեծ մասն, ան-կեղծութեամբ խօսելով, իրաւացի և ստոյգ տեսութիւնք, դադա-փարներ կ'բովանդակեն։ բայց միանգամայն վալ և թերի ըմ-բռնումներ և սկզբունքներ ալ կ'նշմարուին մէջը, զորս լուսաբա-նելու համար՝ փոփաքերի էր որ Կ. Պոլսոյ ազգ. մամուլն ալ մաս առ մաս արտատպելով՝ տեղւոյդ բանիմաց և ողջամիտ մասին նկա-տողութեանն ու վիճաբանութեա-նըն ենթարկէր զայնս, որք ան-շուշտ իւրեանց օգուտը կրնան ու-նենալ ժամանակին։

* * *

ԹԷՀԷՐԱՆ

Շէհրը մէկքիւր մուխարիմիզէն մայիս 12 թարիխիյէ ալտըղմիզ մէքթուպ տըր։

Շէհրը հային 6ընճը ճումաա կիւնիւ Ավսթրիա սէֆիրը ճէտի-տի Պարն Գօժէք պուրսայա վասը-լամուշ տըր։ Սէֆիրը միշարիլէյ-հի խթիգպալ իշլն խարիճիյէ միսթէշարընին մախտումը Միրզա Ապտուլլահ խան՝ Իշլիթ գա-տար կիթմիշ տիր։ Միսթատէն օլաղը վէճճէլ Պարն Գօժէք թէ-հէրանա բէսմի իւնիֆօրմա իլէ կիրմիշ տիր։ Պիր խայը պէօյիւք մէմուրին քէզա էլպիսի բէս-միյէլէրինի լապիս օլտուգլարը հալտէ չէհրին գաբուսընտա սէ-ֆիրը միշարէլէյհէ մունթազը օլմուշլար տըր։

Պարոն Գօժէք թէհէրանա մու-վասլէթինին իւշինճիւ կիւնիւ Շահ հաղրէթլէրինէ իթիմատնա-մէսինի թագտիմ իթմիշ տիր։ Եէվմը մէկքիւր հաղրէթը Ալինին եէվմը վերատէթինէ միւսատֆի իտտ։

Խրանիէր իշլն էն պէօյիւք վէ ազիզ օլան պէօյլէ պիր կիւնտէ Շահ հաղրէթլէրինին պիր խրիս-թիյան սէֆիրինի հուզուրընա գապուլ իթմէսի պիր թարաֆ-տան մուճիպը թաաճճիպ իսէ տէ, տիկեր թարաֆտան Իրանի-լէրին մէմէնիյէթէ նէ գատար մէյեալ օլտուգլարընա պիր տէ-լալէթը վավիհա տըր։ Պարոն Գօժէք գէլլըգ սարայը միւզ-խանէ տարէսինտէ վագը թախթ օտասընտա գապուլ օլունմուշ տըր։

Իշպու միւլագաթ Պարոն Գօ-ժէք իշլն պիրինճի օլտուղուն-տան, ատաթը գատիմէ իւզրէ շահզատէկեան հազարաթը եէտ-լերինտէ պիրեր մուրասատ գէլլըճ օլտուղու հալտէ հաղրը պուլուն-մուշլար տըր։

Սէֆիրը միշարէլէյհ սարայ-տան միւֆարէգաթընտա էլպի-սէի բէսմիյէսի իլէ էվվէլա Շահ հաղրէթլէրինին մախտումը վէ թէհէրան հիւքիւմանը Նարիլ-Ալիթանայա վէ պատէհու հեյէթը սիւֆէրա գըտէմիսի Օս-մանը սէֆիրը քէպիրինէ վիգիթա վիթմիշտիր։ Միշարիլէյհ միրթէսի կիւն տախի քէզա էլպիսէի բէս-միյէ իլէ թէքմիլ սիւֆէրա վէ մայէթ մէմուրիյնինի քէնտի սէ-ֆարէթխանէսինտէ գապուլ իլէ-միշ տիր։

* * *

Ինկիլիզ գարա առքերի զապը-թանընտան միրալայ Սթիւարա՝ պու քէրրէ Լօնտրատան պուրա-յա կէլմիշ տիր։

Մուսմանլէյհ մէմուրիյէթը մախ-սուսէ իյէ Մէշհէտէ (Խօրասան) կիտէճէք, վէ մալիւմ օլմայան պիր միւտտէթ օրատա գալաճագ տըր։

* * *

Հուտուտը Իրանիյէտէ վագը ճիվանրուտտա զուհուրա կէլէն պուլաշըգ իլլէթին տէֆ ու բէֆ օլտըղը խաթիսպար գէլընմըշ տըր։

ՄԻԽԹԷՖԷՐԻԴԱ

ԹՕՆՔԻՆ ՍԷՖԷՐԻ

Գ-ռէ-էնռա- Բէլէնէ կաղէթա-սընա Բարիզտէն պէր վէճճը ամի-ի եաղըլմըշ տըր։

«Թօնքին սէֆէրի իշլն լա ա-գալ 3—6000 նէֆէր ասքէր սէվ-գի լազըմ կէլէճէք տիր։ Ասա-քիրի մէրգումէ գարիպէն Թօն-քինտէ հազըր պուլունաճագտըր։ Ֆրանսա տէվլէթի՝ Թօնքին մէ-սարիֆը սէֆէրիյէսի իշլն 10.000 000 ֆրանգ տահա թալէպ իտէ-ճէք տիր։

«Թօնքին գըթասը զայէթ միւն-պիթ օլուպ, Ֆրանսանըն 20 էյա-լէթի գատար վասի օլտըղընտան, վէ 10.000.000 նուֆուսը էհալիսի պուլունտըղընտան, պու գատար պիր մէմլէքէթին իսթիլասը իշլն մէպլաղը մէզգիւր չօգ կէօրիւն-մէյօր։ Ֆագաթ Զին իլէ պիր մու-հարէպէ լազըմ կէլտիքտէ, իշ՝ բէնկը տիկէր քէսպ իտէճէք տիր։

«Մուհարեպէի մէզգիւրէ իշլն նէֆէսը Թօնքինտէ 20.000 ասքէր իգամէ օլունտրգտան պաշգա, 30—40000 նէֆէր տախի Զինտէ մէյտանը հարպա սէվգ օլունմա-լը տըր։

«Ինկիլթէրրա՝ Մրսրը սէֆէրի ի-չիւն 150.000 000 ֆրանգ սարֆ իյ-էմիշ տիր։ Պինապէրին Զին իլէ մուհարէպէ զուհուր իտէր իսէ, Ֆրանսանըն իսթիրար խաէճէկի ֆէտադէարլըգ հասըլ օլաճագ նէթիճէյէ նիսպէթէլէ գաթ գաթ ֆաղլա օլաճագ տըր։ Զին իլէ հարպ իթմէմէյէ Ֆրանսա միւմ-քին մէրթէպէ չայրշաճագ տըր։ Զինէ կէօնտէրիլէն Ֆրանսա էլչիսի Մ. Թրիգուտան խապէր պէքլէ-նիյիօր։

«Շիմտիլիք ամիրալ Մայէր Ֆը-բանսա տօնանմասը իլէ Զին տէ-նիզինի կէօզէթմէքտէ օլուպ, Զին թարաֆընտան Թօնքինէ պահրէն ասքէր տէօքիւլմէսինի մէն իթմէյէ մէմուր տըր։»

—

Լ. Թ-ռէյնին պէյանընա կէօ-ռէ, զաթը հաղրէթը Բատիշահի՝ Ալէգօ բաշա հաղրէթլէրինի հու-զուրը Միւլիւքանէյէրինէ գա-պուլ պույուրըգլարընտա, բա-շահ միշարէլէյհին ահվալը սրհ-հիյէսի հագգընտա իսթիհսանը մալիւմաթլա, քէնտիսինէ Եվրօ-բա գաբլըճալարընա կիթմէյէ միւսատտէ իհսան պույուրմուշ-լար։ Վէ հէր վագթ սէրայը Հիւ-մայունա կէլիպ արզը ուպուտի-յէթ իտէպիլէճէքլէրինի թէպ-շիր իլէ եաղընտա զէվճէսինին տախի խաքիրաի Շահանէյէ առ-խուլինէ միսսատտէ պույուրմուշ-լար տըր։

Բաշահ միշարէլէյհ՝ թաամ-տան սօնրա ֆէվգէլաատէ իսթի-ֆաթը Շէհրիյարիյէ նարիլ օլուպ։ Ցէրսաատէթտէ միւտտէթը իգա-մէթի էնտաընտա խաս ախբրատան քէնտիսինէ պիր տէ արապա թախսիս օլունմասը իրատէ պույ-ըրըմը տըր։

Ալէգօ բաշա հաղրէթլէրինին էյրօպայա սէյահաթ իթմէսի ի-չիւն թարաֆը հաղրէթը Շահա-նէտէն միւսատտէ պույրուլմուշ իսէ տէ, բաշահ միշարէլէյհ պու-սէնէ մէվսիմին կէչմիշ օլմասը հասապի իլէ պու էֆքեարտան սարֆը նազար էյլէմիշ տիր։

Տիկեր թարաֆտան Մէնթէրին ըիվայէթինէ կէօրէ, բաշահ միւ-չարէլէյհին մահալը մէմուրիյ-թինէ ավտէթ իթմէյիպ իսթի-ֆասընը իթա իլէ, հէր նասըլ օ-լուր իսէ օլսուն Էվրօբայա կիթ-մէք նիյէթինի եէնիտէն ըղհար իթմէքտէ իմիշ։

Կաղէթահ մէզգիւրըն գավգին-ճէ, Ալէգօ բաշանըն իշտէն էլ չէքմէսի իհթիմալինէ մէպնի, տահա չիմտիտէն մէհաֆիյը սի-յասէյէտ միշարէլէյհէ խալէֆ օլաճագ զէվվաթին էսամիսի տէ-վերան իթմէքտէ օլուպ, պունլար միյանընտա, Գարամանօրի վէ Ռիսթէմ բաշալար վէ Կավրիէլ էֆէնտի Գրէսթօվիչ վէ Ղթրէքբեր (Բաշիտ) բաշա վէ Մ. Վուլդօվիչ պուլունմաղտա իմիշ։

—

Շարկի Բումէլի վարիսի Ալէգօ բաշա հաղրէթլերի էվվելքի կիւն Պապը Ալիյէ պիրագմէ. Պարագամ վէ Տախիկիյէ վէ խարիճիյէ նազըրը բաշալար հաղարաթը իլէ միւլագաթ իթմիշ տիր։

—

Կէչէնէրտէ Շգօտրա ճէպխա-նէսինին բաթլատրընը վէ պապը խասարաթ վէ վէճիյաթ վուգու-պուլուպ-ղընը եաղմիշ իտի։ Պու-քէրրէ Սբ-Նոռռ կաղէթասընըն պէյանընա կէօրէ, մէզգիւր բաթ-լայշտա խասարաթ վէ թէլէ-ֆաթ էվվելճէ խապէր վերիլէն-տէն խայլիճէ զիյատէ օլմուշ, շէօյլէ քի, էհալի վէ ասքէրտէն 150 քիշի թէլէֆ օլուպ, 53 քիշի տէ եարալանմըշ, վէ 200 թօնս պարութ իլէ 6000 ֆիշէնք բաթ-լամըշ, վէ 40 սաաէտ տիւպէք քեամիլէն խարաբ օլմուշ տըր։

—

Էվվելքի կիւն Ավսթրիա սէ-ֆիրի Պապը Ալիյէ կիտէրէք, Սատրազամ Սաիտ վէ խարիճիյէ նազըրը Ալիֆի բաշալար վէ միսթէշար Ցատեան Ցարութիւն էֆէնտի հաղարաթը իլէ միւլա-գաթ իթմիշ տիր։

Եէվմը մէզգիւրտէ տուէլը մու-ազզամ պաշ թէրճէմանլարը տախի միսթէշարը միշարէլէյհ հաղրէթլերի իլէ միւլագաթ էյ-լէմիշլէր տիր։

—

Նիւզուլ խապէթ իթմիշ օլան Ալէմանեարը տանլէր վէ-քիրի Մ. Բրիմքերին պիր գաշ կիւնէտէ էյլիշէճէյի աթքպպա թարա-ֆընտան թէպշիր օլընմըշ տըր։ Զաթը հաղրէթը Բատիշահի՝ խա-թիֆսարը խաթը իշլն մուճաի-էյհէ պիր եավէրը մախսուս կէօնտէրմիշլէր տիր։

—

Շէմս-իլ-Մէարիֆ նամ մէք-թէպը խուսուսինին էօնիմիզտէ-քի ճումաա էրթէսի կիւնիւ թէվ-ֆիրի միւքեաֆաթ ըէմմի իճրա օ-լընճաճագ տըր։

—

Գալաթատա թրամվայըն կիւ-զերկեահընա թէսատուֆ իթմէ-սինտէն նաչի հէտմ իթտիրիմէք-տէ օլան Ֆրանքինի խանընըն ալ-թընտան կէչէն կիւն պիր խայը ինսան քէմիքլերի զուհուր իթ-տիյի կիպի, պու քէրրէ 750 սէ-նէլիք պիր տէ խաչ չըգմըշ, վէ տահա պու կիպի տսարը աթիգա զուհուրի մէլհուզ իմիշ։

—

Պուլկարիսթան բրէնսին՝ ալաֆ-յունիսին 14ունճի կիւնիւ Պէր-լինտէն հարէքէթ էյլէմիշ տիր։ Միշարէլէյհ՝ Ցարմզթատա կի-տիպ օրատա էպէվէյնի օլան Հէս բրէնսի իլէ բրէնսէսինին սայ-ֆիյէսինտէ պէշ կիւն իգամէթ-տէն սօնրա Գարլսպատա կիտէ-ճէք, վէ օրատա տախի իքի հաֆ-թա գատար իգամէթ իտիպ, Վիէննա վէ Գարլսվալ Սօֆեայա վ-տէթ իտէճէք տիր։

—

Մէնթէրիսին պէյանընա կէօ-ռէ, խախամ պաշընն թալէպի իզէ-բինէ պիր եահուտինին իքի խրիս-թիյան չօճուղը գաչբրմասը մատ-տէսինճէ իճրա գելընան թահգի-գաթ չըգան ճումաա էրթէսի կիւնիւ քեամիլէն խիթամ պուլ-մուշ վէ պունուն սըրֆ պիր միւֆ-թէրիսաթ օլտըղը մէյտանա չըգ-մըշ օլմապա, պու իֆթիրայա միսթէճասը օլանլար ալէյհինտէ իգամէի տապա օլընճաճաղը զանն օլընը յօր իմիշ։

—

Թարիխսազնայանա մալիւմ օլ-տըղը վէճճէլ, 1683 սէնէի Միլա-տիյէսինտէ սատրազամ Գարա Մուսթաֆա բաշա թարաֆընտան Վիէննա մուհասէրէսի գաղտրըլ-մըշ օլմապա, վագտտի մէզգիւ-բէնին զիբրը ճէմիլի իշլն պու-տէֆա Վիէննատա պիր թարիխ սէրկիսի թանզիմ վէ թէճկիյէ ի-տիլմէքտէ տիր։ Սէրկիի մէզգիւր գամիսէրլէրի՝ չէհրի վէ ճիվարա-րը վէ միսխթէլիֆ միսգէխանէլէ-րի տօղաշրգ, թարիխճէ պիր գըյմէթի օլան էշեա ճէմ իթ-մէքտէ տիրլէր։ Մէրգուման գա-միսէրլէր՝ իշպու թահարրիլէրին-տէ ֆօրթէնթէնիէյնտէ բրէնս էս-թերհազինին գօնաղընտա Շար-գա միթէալիգ պազը էշեա պուլմուշլար տըր։ Շէօյլէ քի էվ-վէլա պիր զըրհ պուլուպ, պու զըրհ չօգտան պէրու մէզգիւր գօնաղըն պիր քէօշէսինտէ տու-ռոյօր վէ քիմսէնին տիգդաթընը ճէլպ իթմէյօր իմիշ։ Պու տէֆա մէրգուման գամիսէրլէրտէն պի-րի՝ զըրհըն արասընտա պիր գուր-չուն վէ պու գուրչունին իւզերին-տէ տէ թիւրքճէ եազըլար կէօր-միշ օլմապա, հրուֆթը մէզ-գիւրէ գրսաթ օլունտրգտա վի-էննա էօնիւնտէ թէլէֆ օլան եէ-նիչէրի ազասը Մուսթաֆա ազա-նըն զըրհը օլտուղու անլաշըլմըշ տըր։

Քէպալիք մէզգիւր գօնագտա Լէհիսթանընն ֆան Սօպիէսքի նամ գրալընն գըրմըզը տամա-գասան մանալ պիր եէլէյի տա-խի պուլունմուշ տըր։ Պու եէլէ-յին սըրթընտա տիքիլի պիր տէ-ռինին իւզերինտէ էսքի սահիպի-նին իսմի իլէ 1683 սէնէսի թա-ռիխի մուհարրէր իմիշ։

Էլհասըլ մէրգուման գամիսէր-լէր՝ Վիէննայա էսքի վէ կիւզէլ պիր խայլի Շարգ սիյահլարը վէ ալթուն վէ կիւմիւշ գարլը վէ եախոտ իրեք իշլէմէյի պազը թիւրք գաղգանլարը կէօթիւր-միշլէր տիր։

—

Էվվելքի ագշամ Ինկիլթէրրա սէֆարէթի մասլահաթկիւզարը-նըն զէվճէսի Մատամ Ռինտահամ՝ թարապիատաքի Ինկիլթէրրա սէ-ֆարէթխանէսինտէ պիր ըէսմը գապուլիյէթ իճրա իտէրէք, պունտա էքսէր սիւֆէրաի էճնէ-պիյէ վէ սէֆարէթլէր մէմուրիյնի վէ Ֆ-ռէռ նամ Ինկիլիզ գարագօլ սէֆինէսինին գարթանը Մ. Բը-ռինկլ իլէ զապթանը վէ Պողազ իչինին պիր խայլի միթէպէր ֆամիլեալարը մէտուվէն հաղը պուլունմուշլար տըր։

—

Պուլկարիսթան բրէնսինին մա-յէթինտէ օլարագ Մոսգուայա վէ ախիրէն Ցէրսաատէթէ կէլմիշ օլան Ցօգթօր Վուլգօվիչ պէյ՝ տիւն Սօֆեայա միթէվէճճիհէն հարէքէթ էյլէմիշ տիր։

—

Աղա Համմամընտա Բաշա Պա-պա թէքէսի գուրպինտէ աչըլ-մըշ օլան պիր տերէյէ էվվելքի կիւն պիր արապա տիւշէրէք տէ-բունինտէ պուլունան իքի քիշի-տէն պիրինին տերհալ վէֆաթ իթտիյի մէրվի տիր։

—

Ցեվէթը Օսմանիյէնին Ամերի-գա սէֆիրի սապգ Արիսթարքի պէյին օրատան հարէքէթի միւ-նասէպէթիյլէ, Ամերիգա ճիմ. հուրիյէթինին խարիճիյէ նէզա-ըէթի մէմուրիյնի թարաֆընտան մումանիյէհէ պիր զիյաֆէթ վէ-ըիլմիշ տիր։

—

ՓՈԽԱՆԱԿ

Հարիւր տասներորդ։

Ամենայն թանկագին Սորվելիք ազգ զօրավարք չի՛ հիշեր զմեզ, մանաւանդ թէ մոռացեալ է զանազան դարերու մեր հերոսութիւնքը։ Ինչպէս Հայոց Եղեռնի զոհերուն մեծ մասը, նոյնպէս մեր զօրավարներուն մեծ մասը անանուն մեռան